

Nr 192.

Av herr **Hage m. fl.**, *angående beredande av tilläggsersättning åt innehavare av livräntor enligt lagen angående ersättning för skada till följd av olycksfall i arbete.*

I en skrivelse av den 3 juni 1925 (nr 315) hemställde riksdagen, i anledning av inom riksdagen väckta motioner och under hänvisning till en av riksdagens bägge kamrar godkänd, av herr von Koch avgiven reservation till sammansatta stats- och andra lagutskottets utlåtande nr 4, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa utredning, huruvida och i vilken omfattning de personer, som erhålla livräntor enligt lagen den 5 juli 1901 angående skada till följd av olycksfall i arbete, borde, i den mån behov därav föreläge, beredas tilläggsersättning, även som för riksdagen framlägga det förslag, vartill nämnda utredning kunde föranleda.

En sådan utredning har sedermera verkställts genom samarbete mellan riksförsäkringsanstalten och pensionsstyrelsen, vilka den 28 oktober 1925 avgåvo ett utlåtande i frågan, vilket bifogas som bilaga vid denna motion.

I nämnda utlåtande avstyrkte visserligen de bägge verken — som dock syntes ha vissa sympatier för saken — i princip, att åtgärder i denna fråga skulle vidtagas men framförde samtidigt vissa alternativ för frågans lösande.

Emellertid avförde den i december 1929 sittande regeringen hela frågan från dagordningen utan att, som i riksdagsskrivelsen begärdes, framlägga resultatet av utredningen inför riksdagen. Detta påtalades också av under-tecknad, Hage, jämte några andra talare vid 1930 års riksdag, då frågan genom motion förelåg till behandling.

Vi anse emellertid detta spørsmål vara av den betydelse för stora befolkningsskategorier i landet, vilka på grund av de ofördelaktiga bestämmelserna i 1901 års lag ha en synnerligen låg och otillräcklig ersättning, att vi icke kunna nöja oss med att en utredning i en betydelsefull social fråga, som begärts av riksdagens bägge kamrar på detta sätt helt enkelt »stoppas i papperskorgen».

Att man betraktat saken på detta sätt i riksdagen, d. v. s. att man tyckt, att någon ändring i de låga ersättningarna borde komma till stånd, framgår bland annat därav, att motioner väckts i frågan från representanter, tillhörande olika partiriktningar och vid upprepade tillfällen, bland annat åren

1907, 1919, 1921, 1924 och 1925 (vid sistnämnda riksdag icke mindre än 4 motioner).

Då enligt vårt förmenande denna fråga ej bör få definitivt läggas åt sidan efter de långa utredningar, som verkstälts i saken och efter det myckna intresse, som från olika partihåll visats densamma, anse undertecknade, att frågan åter bör upptagas till utredning, d. v. s. man bör undersöka, om det ej skall kunna vara möjligt att med någorlunda rimliga kostnader komma fram till en anordning, som giver något högre belopp till dem, som erhålla ersättning för skada till följd av olycksfall enligt lagen av den 5 juli 1901.

Det hemställes alltså,

att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte låta utreda, huruvida och i vilken omfattning de personer, som erhålla livräntor enligt lagen den 5 juli 1901 angående ersättning för skada till följd av olycksfall i arbete, borde i den mån behov därav föreligger, beredas tilläggsersättning ävensom för riksdagen framlägga det förslag, vartill nämnda utredning kan föranleda.

Stockholm den 22 januari 1931.

Ernst Hage.

O. V. Lövgren.

Alfr. Werner.

Olivia Nordgren.

Bertil Mogård.

Albin Ström.

C. W. O. Höglund,
Göteborg.

Avskrift.

Till KONUNGEN.

I skrivelse den 3 juni 1925, nr 315, har riksdagen, i anledning av inom riksdagen väckta motioner samt under återopande av herr von Kochs av riksdagen godkända reservation till sammansatta stats- och andra lagutskottets utlåtande nr 4, anhållit, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa utredning, huruvida och i vilken omfattning de personer, som erhålla livräntor enligt lagen den 5 juli 1901 angående ersättning för skada till följd av olycksfall i arbete, borde, i den mån behov därav föreläge, beredas tilläggsersättning, ävensom för riksdagen framlägga det förslag, vartill nämnda utredning kunde föranleda.

Härefter har Eders Kungl. Maj:t genom beslut den 26 juni 1925 uppdragit åt riks försäkringsanstalten att verkställa den av riksdagen sålunda begärda utredningen samt därmed tillika med det förslag, vartill utredningen kunde föranleda, senast den 1 oktober 1925 inkomma till Eders Kungl. Maj:t.

Med ändring av vad sålunda beslutats anbefalldes Eders Kungl. Maj:t genom beslut den 24 juli 1925 riks försäkringsanstalten och pensionsstyrelsen att gemensamt verkställa omförmälda utredning samt senast den 1 november 1925 till Eders Kungl. Maj:t inkomma med utredningen ävensom med det förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

Till åtlydnad härav få riks försäkringsanstalten och pensionsstyrelsen anföra följande.

Lagen den 5 juli 1901 angående ersättning för skada till följd av olycksfall i arbete omfattade endast vissa verksamhetsgrenar, huvudsakligen tillhörande industrien. Jordbruket, sjöfarten, hantverk och handel omfattades i allmänhet icke av lagen. De ersättningar, som enligt lagen skulle utgivas av arbetsgivaren till skadade arbetare eller deras efterlevande, voro synnerligen låga och utgjorde exempelvis vid invaliditet lägst 30 och högst 300 kronor samt vid dödsfall till änka 120 kronor och till varje minderårigt barn 60 kronor, dock sammanlagt för änka och barn högst 300 kronor. Arbetsgivare var ej skyldig att försäkra sina arbetare, men kunde genom försäkring i riks försäkringsanstalten befria sig från sin ersättningsskyldighet. Hade han ej försäkrat, kunde han genom inköp i riks försäkringsanstalten av livränta befria sig från skyldigheten att utgiva sådan. Ersättningsanspråk skulle göras gällande, mot arbetsgivare inom två år och mot riks försäkringsanstalten inom tre år från respektive olycksfallet eller dödsfallet. Ersättningarna bestämdes i händelse av tvist av domstol, men parterna ägde eljest befogenhet att skriftligen efter olycksfallet (respektive dödsfallet) träffa avtal om ersättnings storlek. Dock fick avtalet ej avse, att i stället för livränta åt skadade arbetare skulle på en gång erläggas ett visst belopp, utom i det fall att livräntans belopp skulle understiga 45 kronor om året.

Det bör vidare erinras om att det i stor utsträckning förekom, att arbetsgivare i privata olycksfallsförsäkringsbolag och kassor försäkrade sina arbetare mot olycksfall i arbete. I mindre utsträckning torde det hava förekommit, att livräntor av ifrågavarande slag inköptes i privata livränteanstalter. Det torde böra anmärkas, att fall kunna vara för handen, då livränteberättigade icke alls utfå sin livränta, t. ex. på grund av arbetsgivarens iråkade obestånd, om nämligen tillgångarna vid eventuell konkurs icke räckt till livränteköp i riks försäkringsanstalten.

De i lagen bestämda ersättningsbeloppen ansågos allmänt redan vid dess antagande vara alltför låga. Vid 1907 års riksdag väcktes motion om beloppens höjning med 50 procent. I utlåtande till Kungl. Maj:t den 10 januari 1908 föreslog riks försäkringsanstalten vissa höjningar av ersättningsgarna. Någon höjning blev emellertid icke genomförd, innan olycksfallsförsäkringslagen av den 17 juni 1916 trädde i kraft.

Då förordningen den 18 juni 1909 angående ersättning för kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, utfärdades, sattes ersättningsbeloppen i allmänhet 50 procent högre än de i 1901 års lag fastställda. Såsom skäl härför hade vid förarbetena för nyssnämnda författning bland annat framhållits, att de enligt 1901 års lag utgående beloppen vore synnerligen knappt tillräckliga, om hänsyn toges till de levnadsbehov, som därmed skulle tillgodoseas. Ersättningsbeloppen enligt 1909 års förordning ha sedermera förhöjts med 100 procent.

Med den på grund av världskriget inträdande prisstegringen blevo givetvis de enligt 1901 års lag utgående livräntorna än mera otillräckliga.

I anledning av en riksdagsskrivelse 1917 föreslog Kungl. Maj:t i proposition till 1918 års riksdag (nr 176) höjning med 50 procent av sådana livräntor, som utgingo till i statens tjänst skadade arbetare eller deras efterlevande enligt de i 1901 års lag angivna grunder, dock i fråga om livräntor till skadade arbetare endast sådana, som uppgingo till minst 90 kronor om året. Riksdagen fastställde höjningen till 75 procent, och i enlighet härmed utfärdades kungörelse i ämnet den 28 juni 1918 (nr 522). Sedermera har ifrågavarande förhöjning enligt kungörelse den 10 juni 1921 (nr 410) bestämts till 125 procent.

Vid flera tillfällen har fråga om höjning av även andra på grund av 1901 års lag utgående livräntor än de nyss nämnda framkommit dels genom motioner i riksdagen, dels genom till Kungl. Maj:t ställda ansökningar av enskilda livräntetagare.

Sålunda väcktes vid 1919 års riksdag av O. V. Lövgren i Nyborg en motion (nr 67 inom andra kammaren), däri bland annat hemställdes om utredning, huruvida och på vad sätt en förhöjning kunde ske av pensionerna åt dem, som genom enskilda företag erhöilo livränta enligt lagen den 5 juli 1901. I statsutskottets utlåtande (nr 163) med anledning av motionen framhölls, att frågan icke befunno sig i ett så utrett skick, att utskottet på grundval av motionen kunde biträda yrkandet i fråga. Motionen avslogs av riksdagen.

Vid 1921 års riksdag väcktes inom första kammaren av E. Dahlberg en motion (nr 133) med yrkande att ersättningsbeloppen enligt tidigare olycksfallslag skulle utgå med dubbla beloppet. Sammansatta stats- och andra lagutskottet nr 2 avstyrkte i avgivet utlåtande (nr 10) motionen och anförde härvid följande.

»Vad åter angår det i motionen framställda yrkandet, i vad det avser

en förhöjning av ersättningsbelopp, som enligt nämnda lag utgå till personer, vilka skadats i *enskild anställning*, så skulle ett beslut i motionens syfte innebära, att, utöver gällande bestämmelser, den enskilde skadeståndsansvarige bleve ålagd utvidgad ersättningsplikt för skador, som inträffat för flera år sedan och för vilka skadeståndsskyldigheten redan blivit enligt då gällande lag reglerad. Ett sådant förfarande har utskottet icke kunnat tillstyrka, och detta så mycket mindre som detsamma säkerligen komme att möta synnerligen stora svårigheter i tillämpningen. Därest man åter tänker sig denna utvidgade ersättningsplikt helt eller delvis överflyttad på staten, måste, fränsett att en dylik anordning medförde nya bidragskrav på staten, i varje fall en sådan förskjutning av ersättningsansvaret föregås av en mera ingående utredning än det varit möjligt att i detta sammanhang åstadkomma.» Riksdagen avsåg motionen.

En framställning till Kungl. Maj:t av arbetaren S. J. Svensson om höjning av livränta föranledde riksförsäkringsanstalten att utföra en mera ingående undersökning av skälen för och emot en dylik höjning för livräntetagare enligt 1901 års lag. Anstalten förklarade i underdånigt utlåtande i detta ärende den 1 oktober 1920 sig behjärta den belägenhet, vari en del arbetare och deras efterlevande kommit till följd av de låga ersättningar, som utgingo enligt 1901 års lag, men fann sig anstalten likväl, med hänsyn till de stora kostnader en allmän höjning av livräntebeloppen skulle betinga, nödsakad avstyrka bifall till den gjorda framställningen.

Efter det jämväl försäkringsrådet och statskontoret förklarar sig icke kunna tillstyrka Svenssons ansökning, fann Kungl. Maj:t enligt beslut den 11 februari 1921 densamma icke föranleda någon Kungl. Maj:ts vidare åtgärd.

Sedan ett par enskilda personer hos respektive statsministern och socialdepartementet gjort framställningar om höjning av de enligt 1901 års lag utgående livräntorna, inkom chefen för riksförsäkringsanstalten efter anmodan till socialdepartementet med en den 20 januari 1923 dagtecknad promemoria, däri behandlades möjligheten att bereda åtminstone vissa av riksförsäkringsanstaltens livräntetagare enligt 1901 års lag någon tilläggsersättning. Det framhölls härvid, att beviljandet av tilläggsersättning borde inskränkas till invalider med en invaliditetsgrad av minst 50 procent samt änkor och barn efter genom olycksfall i arbete omkomna arbetare, att sådan tilläggsersättning borde utgå allenast då det efter verkställd undersökning visat sig, att ett verkligt behov vore för handen, samt att ersättning ej borde utgå till livräntetagare, för vilken livränta *inköpts* i anstalten. Under förutsättning att två tredjedelar av de livräntetagare, som kunde ifrågakomma, vore i verkligt behov av tilläggsersättning, antogos kostnaderna för en förhöjning med 100 procent skola enligt förhållandena vid 1921 års slut hava uppgått till omkring 80,000 kronor. Till täckande av dessa kostnader skulle kunna användas viss del av räntevinsten å riksförsäkringsanstaltens för verksamheten enligt 1901 års lag bildade fonder, vilken räntevinst för år 1921 uppgick till omkring 104,000 kronor. Förhöjningen borde beviljas allenast för ett år i sänder och i den mån fondens avkastning därtill lämnade tillgång.

Efter remiss avgav riksförsäkringsanstalten den 20 februari 1923 utlåtande till Kungl. Maj:t över nyssnämnda promemoria. Sedan anstalten verkställt en ungefärlig beräkning över de vid 1922 års början ännu utgående livräntorna enligt 1901 års lag och även erinrat om sambandet med den allmänna pensionsförsäkringen, framhöll anstalten, bland annat, att avsevärda

svårigheter och i vissa fall skarpt framträdande orättvisor vore förenade med åtgärders vidtagande i det föreslagna syftet på sådant sätt, att blott en viss grupp, nämligen de som på grund av olycksfallsförsäkring i riksförsäkringsanstalten åtnjöte livränta från anstalten, skulle tillerkännas rätt till tilläggsersättning, men att, på grund av den svåra och nödställda belågenhet, vari många av här ifrågakommande livränteberättigade personer utan tvivel befunne sig, starka skäl talade för att samtliga enligt 1901 års lag på grund av svårare skada livränteberättigade, i den mån verkligt behov förelåge, komme i åtnjutande av tilläggsersättning, för den händelse erforderliga statsmedel kunde ställas till förfogande för ändamålet.

Om emellertid erforderliga statsmedel ej kunde ställas till förfogande och de av riksförsäkringsanstalten påpekade svårigheterna icke skulle tillmätas avgörande betydelse, fann riksförsäkringsanstalten den i den ovan omnämnda promemorian angivna utvägen erbjuda en visserligen starkt begränsad lösning av det föreliggande spörsmålet. För det fall, att denna lösning skulle ifrågakomma, fann anstalten något närmare böra klargöras, vilka som skulle anses vara i »verkligt behov» av den föreslagna tilläggsersättningen.

Så långt möjligt borde härvid hänsyn tagas till vederbörandes taxering till inkomst- och förmögenhetsskatt samt, därest sådan skatt ej påförts, till taxeringen till allmän bevilning. Särskilt borde komma i betraktande de i därutinnan gällande författningar angivna grunder i fråga om ortsindelning och ortsavdrag samt eventuellt även familjeavdrag. Hade vederbörande påförts inkomst- och förmögenhetsskatt, borde han i allmänhet ej komma i åtnjutande av nu ifrågakommande rätt till särskild ersättning.

Vad beträffade beloppet av den föreslagna tilläggsersättningen, 100 procent av utgående livräntebelopp till vissa invalider samt till änkor och barn, ifrågasatte riksförsäkringsanstalten beträffande invaliderna viss jämkning i förslaget. Enligt detta skulle nämligen en livräntetagare, som åtnjöte livränta efter 50 procent invaliditet, kunna erhålla tilläggsersättning med 100 procent, under det att en livräntetagare med obetydligt lägre livränta, t. ex. efter 40 procent eller 45 procent invaliditet, icke skulle kunna erhålla någon som helst tilläggsersättning, oavsett att han kunde vara i fullt ut lika stort verkligt behov av förhöjd ersättning som den förre. Det syntes riksförsäkringsanstalten angeläget, att en sådan relativt betydande ojämnheter om möjligt undvekes. Riksförsäkringsanstalten fann för sin del lämpligt, att för rätten till erhållande av tilläggsersättning stadgades samma gräns beträffande livräntans storlek som beträffande livräntetagare, vilka åtnjöto livränta på grund av olycksfall i statens tjänst eller 30 procent invaliditet. För undvikande i möjligaste mån av den ovan påpekade ojämnheten i tilläggsersättningarnas belopp skulle man vidare enligt anstaltens mening kunna tänka sig, att tilläggsersättningarna bestämdes, icke till en och samma procent för alla livräntor av den förut utgående livräntans belopp, utan till en med invaliditetsgraden stigande procent av livräntebeloppet, samt att procenttalet sattes lika med det procenttal, som angäve invaliditetsgradens storlek. En livräntetagare med 50 procent invaliditet och 150 kronors livränta skulle sålunda exempelvis erhålla 50 procent tilläggsersättning eller 75 kronor. Änkor och barn borde erhålla tilläggsersättning efter samma grunder som helinvalider eller med samma belopp som den förut utgående livräntan. Kostnaderna för en enligt dessa grunder bestämd tilläggsersättning skulle något understiga kostnaderna enligt det i promemorian framställda förslaget.

Försäkringsrådet avgav efter remiss den 23 mars 1923 utlåtande i ärendet och yttrade därvid bland annat: Rådet ansåg sig icke böra principiellt avstyrka förslaget om förhöjning av livräntor, som enligt 1901 års lag utgavos av riksförsäkringsanstalten, men fann, att förhöjningen borde avse även sådana livräntetagare, vilka genom livräntornas inköp i anstalten måste anses vara försäkrade enligt samma lag, så mycket hellre som eventuellt överskott å anstaltens försäkringsverksamhet enligt lagen till en del även måste anses hava tillkommit genom dessa försäkringar. I likhet med anstalten ansåg rådet den ifrågasatta förhöjningen, liksom för statens arbetare, böra gälla livräntor, som motsvarade nedsättning av arbetsförmågan med minst 30 procent. Förhöjningen borde därjämte, såsom ävenledes skett beträffande statens arbetare, komma livräntetagare till del utan hänsyn till hans ekonomiska ställning. En tillämpning, såsom föreslagits, av behovsprincipen i dylika fall måste kräva utredningar, som ofta kunde bliva både tidsödande och kostsamma, samt i övrigt, då ifrågavarande livräntetagare på grund av deras sociala ställning i regeln måste antagas vara i behövande omständigheter, i allmänhet syntes vara överflödiga.

Anstaltens förslag, att förhöjningen icke för alla livräntor skulle bestämmas till samma procent av livräntans belopp utan till en med invaliditetsgraden stigande procent, men för änke- och barnlivräntor till 100 procent, kunde rådet icke biträda, då i sådant fall förhöjningen för de mindre livräntorna skulle bliva så ringa, att den knappast kunde vara av betydelse för livräntetagarnas ekonomi. Lämpligast syntes rådet vara att, efter granskning varje år av de för anstaltens verksamhet enligt 1901 års lag samlade fondernas ställning, av Kungl. Maj:t bestämdes det belopp, som kunde disponeras för ifrågavarande ändamål, och att detta belopp därefter användes till livränteförhöjning efter en för livräntetagarna lika procent av livräntebeloppet.

Genom beslut den 26 juni 1925 har Kungl. Maj:t överlämnat handlingarna i sist omnämnda ärende till riksförsäkringsanstalten för att tagas i övervägande vid fullgörande av det riksförsäkringsanstalten meddelade uppdraget att verkställa utredning i anledning av riksdagens ovanberörda skrivelse den 3 juni 1925, nr 315.

Vid 1924 års riksdag väcktes inom andra kammaren en motion (nr 278) av herr V. Karlsson i Grängesberg m. fl., vari hemställdes, att riksdagen måtte antaga ett vid motionen bilagt förslag till lag om ersättning i vissa fall åt livräntetagare enligt lagen den 5 juli 1901.

Enligt nyssnämnda förslag skulle var och en, som blivit tillerkänd livränta i enlighet med bestämmelserna i 1901 års lag, vara berättigad att av statsmedel årligen erhålla tillägg till livräntan, motsvarande en och en halv gånger utgående livräntas storlek. Dylikt tillägg skulle dock icke utgå å livränta till skadad arbetare, därest livräntan icke uppginge till minst 45 kronor årligen, motsvarande en invaliditetsgrad av 15 procent, och icke heller i sådana fall, där livräntetagaren vore skyldig erlagga inkomst- och förmögenhetsskatt för ett taxerat belopp, som överstege 2,500 kronor. Därjämte föreslogs, att om arbetsgivare, som hade att utgiva livränta av förevarande art, på grund av frånfälle, obestånd, konkurs eller annan anledning icke kunde fullgöra sin betalningsskyldighet, skulle livräntetagaren vara berättigad att av statsmedel erhålla vad som felades i den livränta, vartill han varit berättigad, varvid dock livräntetagaren skulle vara skyldig att å staten överlåta sin fordringsrätt gentemot arbetsgivaren. Enligt förslaget

skulle prövningen av hithörande frågor omhänderhavas av riksförsäkringsanstalten.

Över motionen infortrade sammansatta stats- och andra lagutskottet i föreskriven ordning yttranden av försäkringsrådet, riksförsäkringsanstalten och försäkringsinspektionen.

Riksförsäkringsanstalten yttrade i utlåtande den 26 april 1924 bland annat, att åtgärder för understödjande av ifrågavarande livräntetagare i enlighet med motionärernas förslag skulle komma att medföra högst betydande kostnader för statsverket samt att tungt vägande skäl av principiell art kunde anföras mot en statens direkta understödsverksamhet på detta speciella område. Då det emellertid kunde antagas, att många av ifrågavarande livräntedeltagare befunde sig i en svår och nödställd belägenhet, ansåg sig riksförsäkringsanstalten icke kunna avstyrka att enligt lagen den 5 juli 1901 på grund av svårare skada livränteberättigade, i den mån verkligt behov föreläge, kommo i åtnjutande av tilläggsersättning, för den händelse erforderliga statsmedel kunde ställas till förfogande för ändamålet.

Försäkringsrådet, som fann motionens syfte behjärtansvärt, tillstyrkte i utlåtande den 11 april 1924 bifall till vidtagande av åtgärder för det angivna ändamålets vinnande, i den mån statsmakterna kunde finna utväg för beredande av medel till kostnadens bestridande. Dock ansåg försäkringsrådet, att höjningen borde begränsas till 125 procent samt i fråga om livränta till skadad arbetare ej utgå, där livräntan understege 90 kronor. Genom dessa inskränkningar, varigenom bland annat livräntetagare med lägre invaliditetsgrad än 30 procent skulle komma att uteslutas från delaktighet i höjningen, skulle kostnaden för förslagets genomförande minskas till omkring hälften av den kostnad, som ett genomförande av motionärernas förslag i oförändrad form skulle medföra och sålunda komma att till en början hålla sig omkring 900,000 kronor per år för att sedermera efter hand minskas. Den av motionärerna föreslagna bestämmelsen, vilken avsåg att ställa staten som garant för livräntor, som ej kunna utfås av arbetsgivaren, ansåg sig försäkringsrådet däremot icke kunna tillstyrka, under motivering att denna bestämmelse innebure en rubbning av själva grunderna för 1901 års lag. Härjämte framlade försäkringsrådet ett förslag till förordning angående livräntetillägg.

Försäkringsinspektionen inskränkte sig i sitt yttrande den 26 mars 1924 till den upplysning, att sammanlagda årliga beloppet av från försäkringsbolag utgående livräntor enligt 1901 års lag, motsvarande en invaliditetsgrad av minst 15 procent, vid 1923 års utgång uppgick till cirka 270,000 kronor.

I utlåtande (nr 4) över motionen yttrade sammansatta stats- och andra lagutskottet huvudsakligen, att enligt utskottets mening staten borde träda hjälpsamt emellan för att i någon mån hindra den nöd, som i många fall blivit en ofrånkomlig följd av de särskilt under nuvarande tider orimligt låga livräntor, som utginge enligt 1901 års lag. Utskottet ansåg, att det lämpligaste vore att genomföra det av försäkringsrådet framlagda förslaget dels på grund därav, att grundprinciperna i detta förslag redan prövats och godkänts av riksdagen beträffande i statens tjänst anställda skadade arbetare och deras efterlevande, som uppbära livränta enligt 1901 års lag, dels emedan kostnaderna för genomförande av detta förslag enligt utskottets uppfattning icke behöva lägga hinder i vägen för förslagens realiserande. På grund härav hemställde utskottet om godkännande av en förordning om livräntetillägg i enlighet med försäkringsrådets förslag.

Reservation mot utskottets utlåtande anmäldes emellertid av vissa ledamöter. Första kammaren avlog, men andra kammaren biföll utskottets hemställan, vadan frågan förföll.

Vid 1925 års riksdag väcktes ej mindre än 4 motioner i förevarande ämne, nämligen nr 69 i första kammaren av herr Bondeson m. fl., nr 76 i andra kammaren av herr Carlson i Stockholm samt nr 77 och 78 i andra kammaren av herr Dahlén m. fl.

I motionen I: 69 upptogs det av försäkringsrådet år 1924 framlagda förslaget.

I motionen II: 76 hemställes om skyndsamt utredning angående frågan om förhöjning med statsmedel av de livräntor, som utgå enligt 1901 års olycksfallsersättningslag.

Det i motionen II: 77 framlagda förslaget var identiskt lika med det, som framställdes i motionen nr II: 278 vid 1924 års riksdag. Motionen nr II: 78 gällde beviljande av erforderligt anslag.

Över motionerna inhämtade utskottet utlåtande av försäkringsrådet och riksförsäkringsanstalten, som åberopade sina år 1924 avgivna yttranden.

Sammansatta stats- och andra lagutskottet yttrade i utlåtande (nr 4) huvudsakligen, att utskottet icke ansett skäl föreligga till ändring av den ståndpunkt, som kom till uttryck i utskottets utlåtande vid 1924 års riksdag och som även vann andra kammarens bifall. Kostnaderna för förslagets genomförande, som beräknats komma att till en början uppgå till omkring 900,000 kronor årligen för att senare så småningom sjunka, vore icke av den art, att de enligt utskottets uppfattning behövde lägga hinder i vägen för förslagets realiserande. Att staten skulle ikläda sig större utgifter än försäkringsrådet i sitt vid förra riksdagen avgivna utlåtande föreslagit, ansåg sig utskottet icke kunna tillstyrka. Utskottet hemställde, att riksdagen med bifall till motionen I: 69 av herr Bondeson ville antaga den av försäkringsrådet föreslagna förordningen angående livräntetillägg av statsmedel för dem, som ägde rätt till livränta enligt lagen den 5 juli 1901.

Mot utskottets förslag anmäldes tvenne reservationer, nämligen av herr von Sydow m. fl. och herr von Koch. Herr von Sydow framhöll, med instämmande av fyra andra utskottsledamöter, huvudsakligen att motionärernas förslag innebure ett avsteg från den grundval, varå den sociala olycksfallsförsäkringen såväl i Sverige som i andra länder vore byggd, nämligen att kostnaderna för olycksfallsförsäkringen skola bäras av arbetsgivarna, att då stora arbetargrupper icke föllo under 1901 års lag, förslaget skulle innebära en obillighet mot dem, samt att förslaget medförde en betänkelig belastning av statsbudgeten.

Herr von Koch anförde:

»Då man torde kunna antaga, såsom ock riksförsäkringsanstalten i sitt yttrande i denna fråga gjort, att många av ifrågavarande livräntetagare befinna sig i en svår och nödställd belägenhet, synas starka skäl tala för att staten borde inskrida på något sätt till deras hjälpande. Såsom emellertid framgår av nämnda ämbetsverks utlåtande, kunna även skäl av principiell innebörd anföras däremot. Under sådana förhållanden synes det vara lämpligast, att riksdagen icke nu fattar något annat beslut i saken än att riksdagen hos Kungl. Maj:t anhåller om en förutsättningslös utredning, huruvida och i vilken omfattning en tilläggsersättning bör givas de livräntebestämda. Om så blir fallet, torde även kunna tagas under övervägande, om de grunder, för utgående av livräntetillägg, som utskottet förordar, äro

de lämpligaste, eller om ej, såsom riks försäkringsanstalten i ett utlåtande av den 20 februari 1923 synes förorda, tilläggsersättningarna borde bestämmas, icke till en och samma procent för alla livräntor av den förut utgående livräntans belopp, utan till en med invaliditetsgraden stigande procent av livräntebeloppet. Även borde utredas, om tilläggsersättningen allenast må utgå till livräntetagare under en viss inkomstgräns. Det finnes anledning att antaga, att kostnaderna härigenom skulle kunna begränsas. Även kunde vid en sådan av Kungl. Maj:t företagen utredning tagas under övervägande, om ej för ifrågavarande ändamål kunde tagas i anspråk den s. k. överräntan på riks försäkringsanstaltens fondplaceringar enligt 1901 års lag, vilken under åren 1921—1923 uppgått till omkring 100,000 kronor årligen.

Under åberopande av vad jag sålunda anført får jag hemställa, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa utredning, huruvida och i vilken omfattning de personer, som erhålla livräntor enligt lagen den 5 juli 1901 angående ersättning för skada till följd av olycksfall i arbete, böra, i den mån behov därav föreligger, beredas tilläggsersättning, ävensom för riksdagen framlägga det förslag, vartill nämnda utredning må kunna föranleda.»

Andra kammaren antog utskottets förslag, under det första kammaren biföll herr von Kochs reservation. Efter sammanjämkning godkände bägge kamrarna sistnämnda reservation, och avlät riksdagen till Eders Kungl. Maj:t skrivelse (nr 315) i enlighet med den av herr von Koch gjorda hemställan.

Det torde ej kunna förnekas, att behovet av hjälp kan vara betydande för många av ifrågavarande invalider. Någon rättsgrund för ett statens ingripande i detta fall kan dock svårigen förebringas. Visserligen har av motionärer vid riksdagen anförts, att på grund av den synnerligen bristfälliga lagstiftningen på förevarande område staten skulle hava viss ansvarighet för det svåra läge, vari ifrågavarande livräntetagare kunna befinna sig. Ett dylikt skäl kan dock knappast giva fog för ett statens ingripande.

Att staten härvidlag skulle träda emellan, skulle alltså vara betingat av statens allmänna hjälpverksamhet mot behövande i vissa fall.

Ur principiell synpunkt kan emellertid mot ett statens särskilda ingripande i detta fall göras mycket vägande erinringar. Statsmakterna hava ju genom pensionsförsäkringslagen fixerat normerna för statens understödsverksamhet gentemot den invalida delen av befolkningen i allmänhet. Vid denna understödsverksamhet tages icke hänsyn till huruvida invaliditeten uppstått på ena eller andra sättet. Om arbetsoförmågan förorsakats av yrkessjukdom eller annan sjukdom, av olycksfall i arbete för annans räkning eller under arbete för egen räkning eller på grund av olycksfall utom arbete är enligt pensionsförsäkringslagen utan betydelse för frågan, huruvida understöd skall utgivas eller icke.

Den ifrågasatta höjningen av livräntorna enligt 1901 års lag skulle innebära, att en speciell grupp av personer uttages och göres till föremål för en särskild understödsverksamhet från statens sida. Även om behovet av hjälp kan vara betydande för många av ifrågavarande personer, gäller detta även för andra grupper, som endast komma i åtnjutande av de understöd, som utgå enligt pensionsförsäkringslagen. Ur principiell synpunkt kunna därför knappast verkliga skäl framläggas för att personer, som blivit invalider på grund av olycksfall vid sådana företag, som omfattades av 1901

års lag, och sålunda redan erhållit någon om ock ringa ersättning, skola understödjas av allmänna medel framför andra invalidgrupper.

Slår man in på en dylik väg, torde man icke kunna undkomma att i vissa fall gå vidare och pröva skälen för särskild understödsverksamhet även beträffande andra invalider. Ett dylikt förfaringsätt skulle emellertid icke endast medföra orättvisa gentemot grupper, som ej bliva delaktiga utav dessa speciella förmåner, utan även i viss mån verka förryckande på den understödsverksamhet, som staten nu medelst pensionsförsäkringen bedriver.

Då de personer, varom här är fråga, genom 1901 års lag erhållit viss ersättning, kunna starka skäl anföras för att exempelvis jordbrukets och sjöfartens olycksfallsskadade, vilka icke omfattades av nämnda lag, och efterlevande till sådana borde komma i åtnjutande av något understöd framför nu ifrågavarande livräntetagare.

Ämbetsverken anse, att understödsverksamheten gentemot livräntetagare enligt 1901 års lag bör regleras efter samma normer som understödsverksamheten beträffande andra invalidgrupper samt att det alltså ur principiell synpunkt kan anses föreligga skäl till särskilda åtgärder från statens sida till förmån för dessa livräntetagare.

Enär det emellertid kan tänkas, att statsmakterna i allt fall kunna vilja träda hjälpare emellan, hava ämbetsverken övertvägt olika möjligheter härför.

Då Kungl. Maj:t anbefallt riks-försäkringsanstalten och pensionsstyrelsen att gemensamt verkställa ifrågavarande utredning, torde avsikten bland annat hava varit, att särskilt borde undersökas i vad mån inom allmänna pensionsförsäkringens ram någon förmån kunde beredas livräntetagarna enligt 1901 års lag.

Den enda form, under vilken detta rimligen skulle kunna tänkas ske, torde vara ett medgivande, att livränta enligt 1901 års lag ej skall räknas som inkomst vid beräkning av pensionstillägg eller understöd. Såsom sådan inkomst skall eljest enligt 7 § pensionsförsäkringslagen räknas all den inkomst av fast egendom, kapital och arbete, som någon skäligen kan antagas komma att tills vidare årligen åtnjuta, dock att såsom inkomst icke räknas avgiftspension enligt 6 §, ej heller, intill ett belopp av högst 300 kronor, pension på grund av frivilliga avgifter enligt 34 §. Förutom sistnämnda två undantag från regeln, att en persons samtliga inkomster skola medräknas, finnes i 5 § i lagen den 8 juni 1915 om övergångsbestämmelser i anledning av lagen om allmän pensionsförsäkring ytterligare ett undantagsstadgande, enligt vilket vid bestämmande av årsinkomst enligt 7 § pensionsförsäkringslagen hänsyn icke skall tagas till understöd från Vadstena krigsmanshuskassa, genom flottans pensionskassa utgående pensioner till avskedade båtsmän och marinsoldater samt gratifikationer och pensioner från Invalidhusfonden. Detta undantagsstadgande lär ofta såväl från allmänhetens som från enskilda pensionstagares sida betraktas som en orättvisa. Beträffande de personer, som uppbära livränta enligt 1901 års olycksfallsersättningslag, gäller liksom i fråga om nyssnämnda understödstagare och gratialister, att de tillhöra en småningom försvinnande grupp. Det är emellertid att märka, att de senare tillerkänts berörda förmån på den grund, att de ägnat en del av sin tid åt statens tjänst, vilket icke är fallet med de förra. Pensionsstyrelsen har emellertid vid olika tillfällen uttalat sig för det principiellt riktiga i att upphäva de nu gällande undantagen. Sålunda

föreslog pensionsstyrelsen i skrivelse till Kungl. Maj:t den 23 februari 1921 i samband med en väsentlig höjning av pensionstilläggen, att pension på grund av obligatoriska avgifter skulle inräknas i inkomst enligt 7 § pensionsförsäkringslagen. Även statens besparingskommitté har uttalat sig i liknande riktning. I varje fall synes det av flera skäl vara betänkligt att utöka undantagen från ovanberörda, i 7 § angivna regel.

Rent principiellt sett måste det verka egendomligt, om en inkomstpost i förevarande hänseende skulle behandlas på annat sätt än en annan. Detta skulle bli särskilt i ögonen fallande, om t. ex. en livränta enligt 1916 års olycksfallsförsäkringslag skulle räknas som inkomst, men icke en enligt 1901 års lag. Och ännu egendomligare skulle det te sig, om en livränta enligt 1901 års lag skulle räknas som inkomst, men icke en tilläggsersättning till en sådan livränta. En dylik anordning skulle dessutom verka synnerligen tyngande och förvillande ur ren arbetssynpunkt.

Med hänsyn till anförda förhållanden anse sig ämbetsverken böra bestämt avstyrka en utsträckning på antytt sätt av undantagen från bestämmelsen om inkomstberäkning enligt 7 § pensionsförsäkringslagen.

Om särskilda förmåner beviljas livräntetagare enligt 1901 års lag inom pensionsförsäkringens ram, skulle detta för övrigt endast komma vissa livräntetagare till godo, nämligen dem, som äro berättigade till pensionstillägg eller understöd enligt pensionsförsäkringslagen. Angående antalet av dessa är det synnerligen svårt att i det hela erhålla någon säker uppgift. Beträffande de personer, som på grund av olycksfallsförsäkring i riksförsäkringsanstalten åtnjuta livränta, har emellertid av verkställd undersökning synts framgå, att ungefär $\frac{1}{6}$ av olycksfallsinvaliderna med minst 50 procent invaliditet och något mera än $\frac{1}{6}$ av efterlevande änkor och barn till genom olycksfall i arbete omkomna jämväl uppburo pensionstillägg från allmänna pensionsförsäkringen.

För att mera allmänt kunna bereda livräntetagare enligt 1901 års lag tilläggsersättning måste särskilda statsmedel anvisas. Beträffande de villkor, under vilka dylik ersättning eventuellt bör beviljas, torde ämbetsverken få anförda följande.

Till en början torde få återgivas nedanstående av riksförsäkringsanstalten verkställda beräkningar rörande sannolika beloppet av nu utgående livräntor.

Den i riksförsäkringsanstaltens utlåtande den 26 april 1924 intagna beräkningen har nu omarbetats med hänsyn till de förändringar, som inträffat sedan tidpunkten för densamma. Vid verkställandet av nyssnämnda beräkning hava de livräntor, som utgå eller skulle utgå enligt lagen den 5 juli 1901, indelats i fyra grupper:

- 1) livräntor, som utgå på grund av olycksfallsförsäkring i riksförsäkringsanstalten;
- 2) livräntor, som utgå på grund av inköp i riksförsäkringsanstalten;
- 3) livräntor, som utgivas eller skulle utgivas av vederbörande arbetsgivare;
- 4) livräntor, som utgivas av privata olycksfallsförsäkringsinrättningar eller livränteanstalter.

Antalet av de till grupperna 1 och 2 hörande livräntorna utgjorde vid 1924 års slut respektive 3,740 och 1,923, motsvarande ett årligt livräntebe-
lopp av respektive 275,317 kronor och 161,716 kronor.

Beträffande antalet och årliga beloppet av de livräntor, som tillhöra grup-
perna 3 och 4, saknar riksförsäkringsanstalten någon noggrannare känne-
dom. Emellertid anser sig anstalten på grund av uppskattningar, vilka dock
självfallet måste anses som ytterligt osäkra, kunna antaga, att antalet av de

till grupperna 3 och 4 hörande livränteberättigade invalider och efterlevande sannolikt icke underskattas, om det antages vid slutet av år 1924 hava utgjort cirka 12,700. Motsvarande årliga livräntebelopp torde kunna uppskattas till omkring 900,000 kronor. Härvid hava icke medräknats personer, som på grund av i statens tjänst åsamkad skada jämlikt 1901 års lag äro berättigade till livränta. Hänsyn har icke kunnat tagas till den omständigheten, att ett sannolikt icke obetydligt antal till livränta, understigande 45 kronor om året, berättigade invalider, i stället för livräntan fått till sig utbetalt ett kapital för en gång, motsvarande livräntans kapitalvärde. Beträffande de invalider, som på grund av olycksfallsförsäkring i riksförsäkringsanstalten enligt 1901 års lag uppburit livränta, har sådan kapitalutbetalning under åren 1903—1924 ägt rum i 158 fall.

I nedanstående tabell återgivnas de mera detaljerade resultaten av ifrågasvarande undersökning, som avser vid 1924 års slut utgående livräntor. Under rubriken »övriga» hava införts de på grund av ovannämnda uppskattningar erhållna, synnerligen osäkra siffror, som skulle motsvara de ovan angivna grupperna 3 och 4.

Livräntans art	På grund av olycksfallsförsäkring i riksförsäkringsanstalten utgående		På grund av livränteköp i riksförsäkringsanstalten utgående		Övriga (uppskattade siffror)	
	Antal	Årligt belopp kronor	Antal	Årligt belopp kronor	Antal	Årligt belopp kronor
<i>Invalidlivräntor</i>	3,209	224,377	1,637	130,156	11,600	780,000
10—14 procent	941	31,254	188	6,464	3,250	105,000
15—29 »	1,544	92,803	950	56,422	5,900	345,000
30—49 »	431	54,884	297	31,384	1,425	145,000
50—100 »	293	54,436	202	35,886	1,025	185,000
<i>Efterlevande livräntor</i>	531	50,940	286	31,560	1,125	120,000
Änkor	315	38,160	240	28,800	875	105,000
Barn	216	12,780	46	2,760	250	15,000
Tillsammans	3,740	275,317	1,923	161,716	12,725	900,000

Såsom ovan nämnts, skulle enligt uppgift av försäkringsinspektionen i dess ovan åberopade utlåtande vid 1923 års utgång från enskilda försäkringsbolag hava utgått livräntor till skadad arbetare med minst 15 procent invaliditet samt till efterlevande med ett sammanlagt belopp av omkring 270,000 kronor.

I fråga om de livräntor, som icke utgå från försäkringsanstalter, torde i detta sammanhang böra påpekas, att stora svårigheter komma att möta att fastställa dels om rätt till livränta föreligger, dels det belopp, varmed densamma rätteligen bör utgå. Då nämligen i de flesta fall myndighet ej fastställt livräntan utan densamma bestämts genom överenskommelse mellan parterna — i en del fall dock efter inhämtat utlåtande från riksförsäkringsanstalten — måste det ämbetsverk, som kommer att handhava dessa ärenden, ingå i en saklig prövning av varje sådant fall, vilket efter så många år måste erbjuda stora vanskligheter.

Det torde också böra framhållas, att dylika undersökningar torde föranleda väsentliga kostnader för läkarbesiktning, utredningar genom ombud och ökade administrationsutgifter för vederbörande ämbetsverk.

Beträffande frågan, om livräntetillägg böra utgivas till alla livräntetagare eller om viss begränsning bör införas i avseende å olycksfallsskadade med ringa invaliditet, torde få erinras, att de skador, som föranlett lägre invaliditetsgrader, exempelvis 10—30 procent, i de flesta fall äro av mindre betydelse för vederbörandes arbetsförmåga, sedan längre eller kortare tid förlutit efter olycksfallet. Att medgiva rätt till livräntetillägg för skadade med så låg invaliditetsgrad som 15 procent, vilket föreslagits i vissa motioner, synes icke vara av behovet påkallat. Utan någon tvekan synes man i fråga om invalider kunna inskränka rätten till tilläggsersättning till dem, som uppbära en livränta av lägst omkring 30 procent. Men det torde även kunna tagas i övervägande, om icke begränsning borde ske till livräntetagare med lägst omkring 50 procent invaliditet. Över denna gräns torde de verkligt svåra skadorna genom olycksfall i arbete i regel förefinnas.

Såsom herr von Koch i sin reservation framhållit, synes det böra tagas i övervägande, huruvida icke tilläggsersättningen bör bestämmas till en med invaliditetsgraden stigande procent av livräntebeloppet, varigenom kostnaderna skulle kunna begränsas. Riksförsäkringsanstalten föreslog i detta hänseende, såsom nämnts, i sitt utlåtande den 20 februari 1923, att tillägget skulle sättas till samma procenttal av livräntebeloppet som anger invaliditetsgradens storlek. Emellertid har vid ämbetsverkens överläggningar ett annat förslag framkommit, som måhända skulle kunna anses lämpligare. Detta förslag innebär, att tilläggsersättningen för invalider skall utgå med viss procent av det belopp, varmed livräntan överstiger exempelvis 90 eller 150 kronor (motsvarande respektive 30 och 50 procent invaliditet).

För bedömande av kostnaderna för tilläggsersättning enligt denna princip hava tre olika exempel sammanställts, för vilka dessa kostnader uppskattats. Därvid har antagits, att tilläggsersättning skulle utgå enligt de grunder, som angivas i något av följande tre alternativ.

Alternativ I. Den årliga tilläggsersättningen för invalider bestämmas till 250 procent av det belopp, varmed livräntan överstiger 150 kronor (50 procent invaliditet). Efterlevandelivräntorna höjas med 125 procent.

Alternativ II. Den årliga tilläggsersättningen för invalider bestämmas till 300 procent av det belopp, varmed livräntan överstiger 150 kronor. Efterlevandelivräntorna höjas med 150 procent.

Alternativ III. Den årliga tilläggsersättningen för invalider bestämmas till 200 procent av det belopp, varmed livräntan överstiger 90 kronor (30 procent invaliditet). Efterlevandelivräntorna höjas med 140 procent.

Kapitalvärdena i nedanstående sammanställningar äro beräknade för tidpunkten den 1 januari 1925.

För invalidlivräntorna hava vid kostnadsberäkningen följande resultat erhållits.

Livräntegrupp	Höjningens årliga be- lopp i 1,000-tal kr.			Höjningens kapital- värde i 1,000-tal kr.		
	Alt. 1	Alt. 2	Alt. 3	Alt. 1	Alt. 2	Alt. 3
Utgående på grund av olycks- fallsförsäkring i riksförsäkrings- anstalten	26	31	70	380	456	1,013
Utgående på grund av livränteköp i riksförsäkringsanstalten	14	17	45	194	232	620
Övriga	78	94	219	1,133	1,360	3,177
Samtliga	118	142	334	1,707	2,048	4,810

För efterlevandelivräntorna erhålles nedanstående sammanställning.

Livräntegrupp	Höjningens årliga be- lopp i 1,000-tal kr.			Höjningens kapital- värde i 1,000 tal kr.		
	Alt. 1	Alt. 2	Alt. 3	Alt. 1	Alt. 2	Alt. 3
Utgående på grund av olycks- fallsförsäkring i riksförsäkrings- anstalten	63	76	71	670	804	751
Utgående på grund av livränteköp i riksförsäkringsanstalten	39	47	44	440	528	492
Övriga	150	180	168	1,793	2,152	2,008
Samtliga	252	303	283	2,903	3,484	3,251

För invalid- och efterlevandelivräntorna tillsammanantagna skulle alltså er-
hållas följande resultat.

Livräntegrupp	Höjningens årliga be- lopp i 1,000-tal kr.			Höjningens kapital- värde i 1,000-tal kr.		
	Alt. 1	Alt. 2	Alt. 3	Alt. 1	Alt. 2	Alt. 3
Utgående på grund av olycks- fallsförsäkring i riksförsäkrings- anstalten	89	107	141	1,050	1,260	1,764
Utgående på grund av livränteköp i riksförsäkringsanstalten	53	64	89	634	760	1,112
Övriga	228	274	387	2,926	3,512	5,185
Samtliga	370	445	617	4,610	5,532	8,061

För jämförelse hava motsvarande kostnader även uppskattats för det fall,
att den årliga tilläggsersättningen skulle bestämmas till 125 procent av liv-
räntans årliga belopp för efterlevandelivräntor samt för de invalidlivräntor,
som uppgå till 150 kronor eller mera för år, respektive 90 kronor eller
mera för år. Därvid hava följande resultat erhållits för invalid- och efter-
levandelivräntorna tillsammanantagna.

Livräntegrupp	Höjningens årliga belopp i 1,000-tal kr.		Höjningens kapitalvärde i 1,000-tal kr.	
	Gräns 150 kr.	Gräns 90 kr.	Gräns 150 kr.	Gräns 90 kr.
Utgående på grund av olycksfallsförsäkring i riksförsäkringsanstalten	131	188	1,657	2,489
Utgående på grund av livränteköp i riksförsäkringsanstalten	84	123	1,062	1,606
Övriga	381	562	5,147	7,776
Samtliga	596	873	7,866	11,871

Ämbetsverken vilja emellertid framhålla, att dessa sistnämnda alternativ äro behäftade med den olägenheten, att en invalid, vars livränta obetydligt understiger den angivna gränsen, icke skulle erhålla någon tilläggsersättning alls, under det att om livräntan uppgår till gränsvärdet, en betydlig tilläggsersättning skulle utgå. Exempelvis skulle en livränta av 90 kronor om året kunna höjas med ett belopp av 112 kronor 50 öre, under det att en invalid med 75 kronors årlig livränta icke skulle erhålla någon som helst tilläggsersättning.

Såsom ovan framhållits, äro emellertid de uppskattningar, som ligga till grund för dessa beräkningar, i vad de avse gruppen »övriga livräntor», att anse som ytterligt osäkra. Vid verkställandet av dessa uppskattningar har, såsom även tidigare anförts, hänsyn icke kunnat tagas till den omständigheten, att ett sannolikt icke obetydligt antal livräntor, understigande 45 kronor om året, utbyts mot ett kapital för en gång. Hänsyn har givetvis icke heller kunnat tagas till det förhållandet, att ett antal livräntor, även det sannolikt icke obetydligt, överhuvudtaget icke utgå. Orsakerna härtill kunna vara flerahanda, såsom obekantskap med lagens bestämmelser, särskilt under de första åren av dess giltighetstid, arbetsgivarens iråkade konkurs eller obestånd, livräntetagarens vistelse utomlands m. m. De för gruppen »övriga livräntor» angivna siffrorna äro därför att betrakta som en övre gräns, vilken med största sannolikhet icke kommer att uppnås.

Huru tilläggsersättningen skulle verka för den enskilde livräntetagaren enligt de tre först nämnda olika alternativen, framgår av nedanstående sammanställning, där emellertid endast invalidlivräntor medtagits.

Invaliditetsgrad	Livräntas grundbelopp kr.	Tilläggsersättning enligt			Tilläggsersättning med 125 procent för samtliga
		Alt. 1 kr.	Alt. 2 kr.	Alt. 3 kr.	
30 procent	90: —	—	—	—	112: 50
35 »	105: —	—	—	30: —	131: 25
50 »	150: —	—	—	120: —	187: 50
55 »	165: —	37: 50	45: —	150: —	206: 25
66 ² / ₃ »	200: —	125: —	150: —	220: —	250: —
75 »	225: —	187: 50	225: —	270: —	281: 25
100 »	300: —	375: —	450: —	420: —	375: —

I detta sammanhang torde emellertid böra påpekas, att om ifrågavarande livräntetagare beredes särskild tilläggsersättning, komme härigenom i en del fall rätten till understöd från pensionsförsäkringen att minskas eller helt bortfalla.

I herr von Kochs av riksdagen gillade reservation framhålles, att det borde utredas, om tilläggsersättningarna allenast borde utgå till livräntetagare under en viss inkomstgräns i syfte att kostnaderna härigenom skulle begränsas. I motionerna nr II: 278 vid 1924 års riksdag och nr II: 77 vid 1925 års riksdag hade föreslagits en inkomstgräns av 2,500 kronor.

Det skulle varit önskvärt, i fall någon utredning kunnat förebibras om dessa livräntetageares ekonomiska ställning, men detta har ej varit möjligt. Emellertid torde med visshet kunna antagas, att en rätt stor del av ifrågavarande invalider numera icke hava något nämnvärt hinder i sin förvärvs-förmåga i följd av olycksfallet. Det är nämligen tydligt, att skadans verkningar i lindrigare fall kunnat övervinnas genom övning. Andra åter hava visserligen blivit i viss mån hindrade i sitt arbete, men dock kunnat försörja sig själva. Ett visst stöd härför torde kunna hämtas ur den »Utredning angående den faktiska invaliditeten», som utgivits av sekreteraren John Nordin år 1921. Det kan ur densamma framhållas, att av 869 manliga livräntetagare under 60 år med minst 20 procent invaliditet hade 54.1 procent mindre arbetsförtjänst än sina arbetskamrater. Minskningen i arbetsförtjänsten uppgick i medeltal till 31.9 procent. Fattigunderstöd åtnjöto 3.8 procent. För 27.5 procent hade inträtt ökad arbetslöshet. Det framgår vidare, att det huvudsakligen var livräntetagare från och med 75 till och med 100 procent invaliditet, som ej alls eller ej i väsentlig grad voro sysselsatta med arbete.

Givet torde vara, att om behovsprincipen kommer till användning, skulle detta minska kostnaderna för tilläggsersättningarna. En inkomstgräns av 2,500 kronor synes emellertid vara alltför hög. Av arbetare i landsorten, vilka icke drabbats av någon invaliditet, torde ett stort antal icke kunna uppnå denna inkomst. Då det här torde få anses gälla att bispringa särskilt nödställda personer, synes man böra välja en betydligt lägre inkomstgräns. Enligt ämbetsverkens mening bör, på sätt framhållits av riksförsäkringsanstalten i utlåtande den 20 februari 1923, hänsyn tagas till vederbörandes taxering för beskattning. Man skulle kunna tänka sig att från tilläggsersättning utesluta en var, som är taxerad antingen till inkomst- och förmögenhetsskatt eller till bevilling. Enligt ämbetsverkens uppfattning torde taxeringen till inkomst- och förmögenhetsskatt kunna utgöra den lämpligaste normen uti ifrågavarande hänseende. Genom de för denna taxering gällande särskilda bestämmelserna om ortsavdrag och familjeavdrag tages hänsyn till den skattskyldiges oundgängliga behov. Ortsavdraget utgör för närvarande lägst 700 kronor (i ortsgрупп I) och högst 1,200 kronor (i ortsgрупп V), vartill kommer familjeavdrag med 300 kronor för var och en av vissa angivna personer, såsom hustru, vissa hemmavarande barn m. fl.

Det torde böra stadgas, att den, som under året näst före det, under vilket framställning om tilläggsersättning göres, varit taxerad till inkomst- eller förmögenhetsskatt, icke må beviljas sådan tilläggsersättning. Givetvis är det icke något hinder, att, om förhållandena sedan förändras och vederbörande icke vidare är taxerad, förnyad framställning kan göras. Vidare torde en bestämmelse böra införas av innehåll, att om den, som åtnjuter tilläggs-

ersättning, sedermera blir taxerad till inkomst- och förmögenhetsskatt, må tilläggsersättningen indragas. I fall en inkomstgräns införes i enlighet med vad nu ifrågasatts, komma givetvis kostnaderna att något minska. Huru stor minskningen kan komma att bliva, är emellertid omöjligt att på förhand förutsäga.

I anledning av uttalandet i herr von Kochs reservation, att det kunde tagas i övervägande, om ej för ifrågavarande ändamål kunde tagas i anspråk den så kallade överräntan för riksförsäkringsanstaltens fondplaceringar enligt 1901 års lag, får riksförsäkringsanstalten meddela, att de på grund av verksamheten enligt nyssnämnda lag uppkomna fonderna vid 1924 års utgång utgjordes av en livräntefond, uppgående till 5,952,077 kronor och en säkerhetsfond, uppgående till 2,267,513 kronor, ävensom att överräntan å dessa fonder under år 1924 uppgick till 112,742 kronor.

Såsom av ovanstående framgår, anse sig ämbetsverken av anförda principiella skäl böra avstyrka, att särskilda åtgärder vidtagas för att framför andra understödja de personer, som äro berättigade till livränta enligt lagen den 5 juli 1901 angående ersättning för skada till följd av olycksfall i arbete. Därest emellertid statsmakterna skulle finna, att dessa principiella skäl icke böra stå hindrande i vägen utan att tilläggsersättning bör tillerkännas dessa personer, synes enligt ämbetsverkens uppfattning tilläggsersättningen böra utgå i huvudsaklig överensstämmelse med de grunder, som tillämpats på de alternativ, vilka ovan anförts såsom exempel, och under de villkor i övrigt, ämbetsverken förutsatt. Därvid synes det av försäkringsrådet i ovannämnda utlåtande år 1924 framlagda förslaget till förordning om livräntetillägg kunna läggas till grund vid utarbetande av förslag till författning i ämnet, dock med vissa ändringar i anledning av vad ämbetsverken i ärendet anført.

I handläggningen av detta ärende hava deltagit, förutom undertecknade, byråchefen Stridsberg i pensionsstyrelsen och byråchefen Östrand i riksförsäkringsanstalten.

De remitterade handlingarna återställas härmed.

Stockholm den 28 oktober 1925.

Underdånigst:

För riksförsäkringsanstalten

J. MAY
ALBERT EISEN

För pensionsstyrelsen

HUGO ELLIOT
KARL DICKMAN

Bestyrkes å tjänstens vägnar:

Harald Folke.